

עימות

An adaptation of R. Soloveitchik's "Confrontation"

הרב מואיז נבון

R. Soloveitchik, Confrontation

Man who was created out of the dust of the ground, enveloped in a mist rising from the jungle, determined by biological immediacy and mechanical necessity, knows of no responsibility, no opposition, no fear, and no dichotomy, and hence he is free from carrying the load of humanity. In a word, this man is a non-confronted being. He is neither conscious of his assignment vis-a-vis something which is outside of himself nor is he aware of his existential otherness as a being summoned by his Maker to rise to tragic greatness.

שמות פרק ג

(א) ומִשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנוֹ כִּהֵן מִדְּוָן וַיִּנְהַג אֶת־הַצֹּאן אַחֵר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל־הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵבָה : (ב) וַיִּרְא מִלְּאֲדָי יָקוֹץ אֱלֹהֵי בְלַבְתָּאשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיִּרְא וַהֲנִיָּה הַסֵּנֶה בְּעֵר בָּאֵשׁ וַהֲסֵנֶה אֵינְנוּ אֶפֶל : (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ לֹא־יִבְעַר הַסֵּנֶה : (ד) וַיִּרְא יָקוֹץ כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּנִי : (ה) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וַאֲלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יִרְא מֵהַבַּיִט אֱלֹהֵי־אֱלֹהִים : (ו) וַיֹּאמֶר יָקוֹץ רָאָה רְאִיתִי אֶת־עֲנֵי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת־צַעֲקוֹתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נַגְשָׁיו כִּי יִדְעִתִּי אֶת־מַכְאֲבָיו : (ז) וַאֲרֹד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלַהֲעֲלֹתוֹ מִן־הָאֶרֶץ הַהִוא אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וַיְרַחֲבֶהָ אֶל־אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל־מְקוֹם הַפְּנִיעֵנִי וְהַחֲתִי וְהָאֶמְרִי וְהַפְּרֹזִי וְהַחֲוִי וְהַיְבוֹסִי : (ט) וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם־רְאִיתִי אֶת־הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם : (י) וְעַתָּה לֵכָה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל־פְּרַעֲהוּ וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם :

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה ג: ג

וארד להצילו מיד מצרים וגוי, אמר הקדוש ברוך הוא למשה אני אמרתי ליעקב אביהם (בראשית מו) "אנכי ארד" עמד מצרימה ואנכי אעלך וגוי, ועתה ירדתי לכאן להעלות בני כמו שאמרתי ליעקב אביהן. ... ועתה לכה ואשלחך אל פרעה, א"ר אלעזר "לכה" וודאית (הה"א שבסוף התיבה) לומר אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם.

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהֵי־אֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלְדָּ אֶל־פְּרַעֲהוּ וְכִי אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם : (יב) וַיֹּאמֶר כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזָהִלְדָּךְ הָאֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה :

The Biblical account of the creation of man portrays him at three progressive levels.

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה ג: ד "ויאמר משה אל האלהים מי אנכי"

(1) א"ר יהושע בן לוי משל למלך שהשיא את בתו ופסק ליתן לה מדינה ושפחה אחת מטרונית ונתן לה שפחה כושית. א"ל חתנו לא שפחה מטרונית פסקת ליתן לוי: כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים כשירד יעקב למצרים לא כך אמרת לו "אנכי ארד עמד מצרימה ואנכי אעלך גם עלה", ועכשיו אתה אומר לי "לכה ואשלחך אל פרעה", לא אנכי הוא שאמרת לו "ואנכי אעלך גם עלה".

At the first level, [man] appears as a simple natural being. He is neither cognizant of his unique station in the cosmos nor burdened by the awareness of his paradoxical capability of being concurrently free and obedient, creative to the point of self-transcendence and submissive in a manner bordering on self-effacement. At this stage, natural man is irresponsive to the pressure of both the imperative from without and the "ought" from within - the inner call of his humanity surging *de profundis* – ממעקים. For the norm either from within or from without addresses itself only to man who is sensitive to his own incongruity and tragic dilemma. The illusory happy-mindedness of natural man stands between him and the norm. **Natural man**, unaware of the element of tension prevailing between the human being and the environment of which he is an integral part, **has no need to live a normative life and to find redemption in surrender to a higher moral will.** His existence is unbounded, merging harmoniously with the general order of things and events. He is united with nature, moving straight forwards, with the beast and the fowl of the field, along an unbroken line of mechanical life-activities, never turning around, never glancing backwards, leading an existence which is neither fraught with contradiction nor perplexed by paradoxes, nor marred by fright.

(2) ד"א מי אנכי. רבי נהוראי אומר, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא אתה אומר לי לך והוצא את ישראל, היכן אני משכים בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה, מנין לי לספק במאכל ובמשתה, כמה חיות יש בהן כמה מעוברות יש בהן כמה תינוקות יש בהן כמה מיני מזונות התקנת להם להחיות שבהן כמה מיני רכוכין התקנת למעוברות, כמה קליות ואגוזין התקנת לתינוקות. והיכן פירושו של דבר זה? בשיר השירים, שנאמר (שיר השירים א: ז) "הגידה לי שְׁאֵהְבָה נַפְשִׁי [אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּץ בְּצִהָרִים שְׁלֵמָה אֶהְיֶה כְּעֹטֶה עַל עֲדְרֵי חֲבָרִיד]. " א"ל הקדוש ברוך הוא מן חררה [עוגה] שהיא יוצאת עמהן ממצרים מספיק להן שלשים יום אתה יודע איך אני עתיד להנהיגם.

At the second level, natural man, moving straight forwards, comes suddenly to a stop, turns around, and casts, as an outsider, a contemplative gaze upon his environment. Even the most abandoned voluptuary becomes disillusioned like the king of Ecclesiastes and finds himself encountering something wholly other than his own self, an outside that defies and challenges him. At this very moment, the separation of man from cosmic immediacy, from the uniformity and simplicity which he had shared with nature, takes place. He discovers an awesome and mysterious domain of things and events which is independent of and disobedient to him, an objective order limiting the exercise of his power and offering opposition to him. In the wake of this discovery, he discovers himself. Once self-discovery is accomplished, and a new I-awareness of an existence which is limited and opposed by a non-I outside emerges, something new is born – namely, the divine norm – "And the Lord God commanded the man." With the birth of the norm, man becomes aware of his singularly human existence which expresses itself in the dichotomous experience of being unfree, restricted, imperfect and unredeemed, and, at the same time, being potentially powerful, great, and exalted, uniquely endowed, capable of rising far above his environment in response to the divine moral challenge. Man attains his unique identity when, after having been enlightened by God that he is not only a committed but also a free person, endowed with power to implement his commitment, he grasps the incommensurability of what he is and what he is destined to be.

Confronted man is called upon to choose either of two alternatives:

- 1) To play an active role as a subject-knower, utilizing his great endowment, the intellect, and trying to gain supremacy over the objective order. However, this performance is fraught with difficulty...
- 2) Man may despair, succumb to the overpowering pressure of the objective outside and end in mute resignation, ...

(3) ד"א מי אנכי. אמר לפניו רבש"ע היאך אני יכול ליכנס למקום לסטים ולמקום הורג נפשות, הוי מי אנכי כי אלך אל פרעה וגו' "וכי אוציא את בני ישראל, מה זכות יש בידם שאוכל להוציאם? א"ל הקדוש ברוך הוא "כי אהיה עמך", אין אומר "אהיה עמך" אלא למי שהוא מתיירא. "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך", ובדבר הזה תהיה ניכר שאתה שלוחי לפי שאהיה עמך וכל מה שתרצה אעשה אני. "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה", מה שאמרת באיזה זכות אוציאם ממצרים, הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם.

There is, however, a third level which man, if he is longing for self-fulfillment, must ascend. At this level, man finds himself confronted again. Only this time it is not the confrontation of a subject who gazes, with a sense of superiority, at the object beneath him, but of two equal subjects, both lonely in their otherness and uniqueness, both opposed and rejected by an objective order, both craving for companionship. This time the two confronters stand alongside each other, each admitting the existence of the other. An aloof existence is transformed into a together-existence. "And the Lord God said, It is not good that the man should be alone. I will make a helpmeet opposite him..." (Genesis 2:18, 22). God created Eve, another human being. Two individuals, lonely and helpless in their solitude, meet, and the first community is formed.

The community can only be born, however, through an act of communication.

(יג) ויאמר משה אלהי אלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרולי מה שמו מה אמר אלהם:

(4) ד"א האלהים, מהו שאמר לו כי אנכי שלחתיך, אמרו רבותינו ז"ל סימן לגאולה הראשונה שב"אנכי" ירדו ישראל למצרים שנאמר (בראשית מו) "אנכי ארד עמך מצרימה", וב"אנכי" אני מעלה אתכם, וסימן לגאולה האחרונה שב"אנכי" הם מתרפאים והן עתידים להגאל שנא' (מלאכי ג) "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא."

EXTRA

Halakhic Man, p131

Man initially is receptive, is pure potentiality. But creation, by definition, means spontaneity, actuality [as opposed to potentiality], action, renewal [hidush], aspiration, and daring. Therefore, man must become a creature that both acts and causes others to act.